

PARIS

Filmesthetische bespreking

Evelien van Vessem

Week van de Franse Film 2009-2010 / Cinemagie

CINEMAGIE

Vragen voor de leerlingen

- 1 In de eerste vier minuten worden de hoofdpersonages en de stad aan ons voorgesteld. Het is een soort van prelude, waarin alle elementen van de film al in de kiem aanwezig zijn. Kun je dat bewijzen als je het fragment opnieuw ziet?
- 2 Elk van de personages heeft een andere relatie met de stad (en met de mensen die er wonen). Dat wordt ook filmisch getoond bij Pierre, zijn zus Élise, Roland Verneuil (de professor), zijn broer en de marktkramers. Geef voorbeelden.
- 3 Klapisch slaagt er ook in om filmisch te tonen dat een relatie tussen mensen niet goed zit, of dat het moment om toenadering te zoeken verkeerd gekozen is. Kun je daar voorbeelden van geven?
- 4 Een beeldrijm is een overgang tussen scènes waarbij een actie of een beeld herhaald wordt, maar in een andere vorm. Je ziet bijvoorbeeld een personage drinken in het laatste shot van een scène, en in de volgende scène zie je een totaal ander personage een glas neerzetten. Of je ziet rook van een kaars, het volgende beeld is rook van een kampvuur. Heb je daar voorbeelden van opgemerkt in de film? Of van contrast als overgang, of associatie?
- 4 Een beeldrijm is een overgang tussen scènes waarbij een actie of een beeld herhaald wordt, maar in een andere vorm. Je ziet bijvoorbeeld een personage drinken in het laatste shot van een scène, en in de volgende scène zie je een totaal ander personage een glas neerzetten. Of je ziet rook van een kaars, het volgende beeld is rook van een kampvuur. Heb je daar voorbeelden van opgemerkt in de film? Of van contrast als overgang, of associatie?
- 4 Een beeldrijm is een overgang tussen scènes waarbij een actie of een beeld herhaald wordt, maar in een andere vorm. Je ziet bijvoorbeeld een personage drinken in het laatste shot van een scène, en in de volgende scène zie je een totaal ander personage een glas neerzetten. Of je ziet rook van een kaars, het volgende beeld is rook van een kampvuur. Heb je daar voorbeelden van opgemerkt in de film? Of van contrast als overgang, of associatie?
- 4 Een beeldrijm is een overgang tussen scènes waarbij een actie of een beeld herhaald wordt, maar in een andere vorm. Je ziet bijvoorbeeld een personage drinken in het laatste shot van een scène, en in de volgende scène zie je een totaal ander personage een glas neerzetten. Of je ziet rook van een kaars, het volgende beeld is rook van een kampvuur. Heb je daar voorbeelden van opgemerkt in de film? Of van contrast als overgang, of associatie?

Antwoorden voor de leerkracht

- 1 - Overzicht van de stad vanaf de Eiffeltoren. Grauw maar indrukwekkend. We blijken door de ogen van Verneuil (de professor) te kijken.
  - Zenuwachtige beelden van de gebouwen, met overvloeiers (twee beelden die even over elkaar verschijnen, meestal gebruikt als overgang tussen scènes). De blik van Pierre aan het einde als hij naar het ziekenhuis rijdt in de taxi? Hij is dan al heel zwak, dat zou de bibberige overvloeiers kunnen verklaren. We lijken door een autoruit te kijken
  - Dat idee wordt versterkt als het volgende beeld er een van Pierre is, in zijn dansfilm, zoals we later zullen weten (38'55"). De camera zoomt in op zijn gezicht, zodat we meteen weten dat hij een belangrijk personage zal zijn.
  - Appartement met de Sacré-Coeur erachter, de vriend van Laetitia leunt uit het raam.
  - Het meisje wandelt op straat en is bezig met haar GSM (ze wordt gestalkt door Verneuil die haar sms'jes stuurt). Ook dit beeld komt later terug.
  - Beelden uit de auto.
  - De bakkersvrouw komt de winkel binnen langs een rij wachtende mensen en roept Khadija (die we niet te zien krijgen).
  - Een metrotunnel. Weer die onrustige beelden door de overvloeiers.
  - De marktkramers wandelen. De man van de groentekraam vraagt zich af waar de draden vandaan komen, de ander vindt dat niet interessant. Ze worden vanonder gefilmd, niet om ze imposanter te doen lijken maar om mee naar boven te kunnen kijken.
  - Modeshow: het meisje dat haar telefoonnummer aan de jongen in Kameroen geeft zit met twee vriendinnen in het publiek, zij drieën zullen in de hele vroege morgen de markthallen bezoeken.
  - De broer van Verneuil staat op zijn bouwterrein en kijkt rond. We zien vooral nieuwbouw en kranen.
  - Beelden uit de auto, sommige duidelijk vanuit de liggende positie van Pierre.
  - Een flits van de markt.
  - De Moulin Rouge (heeft Pierre daar gedanst?)
  - De markt, sporen.
  - Élise, de zus van Pierre, met haar drie kinderen, die uitkijken over Parijs. Het universum is moe, volgens Élise. (Net als het hart van Pierre.)
  - Pierre kijkt uit zijn raam. We zien hem op de rug. Het beeld komt later terug in de film. De titel van de film komt op zijn rug terecht alsof hij de personificatie van de stad is. Hier kan de leerkracht aan de leerlingen vragen of zij vinden dat dat zo is. In elk geval is de stad een deel van hem. Terwijl we hem zien, horen we de stemmen van Élise en de kinderen, zodat ze met hem verbonden worden. De titel verschijnt net op het ogenblik dat we Élise horen zeggen: Het universum is overal. Voor de personages is dat universum gelijk aan Parijs – de stad omringt hen voortdurend.
  - De auto rijdt door een tunnel.
  - Kameroen: we zien een man in een sloppenwijk even later zwemles geven aan blanke toeristen.
  - Parijs vanuit de hoogte, zoals we begonnen zijn. De camera maakt een cirkel. Ook de cirkel van de inleiding is rond.

Alle belangrijke personages zijn al even in beeld geweest en gekarakteriseerd. Pierre kijkt passief uit zijn raam, maar we hebben hem ook al als danser gezien. Élise is de moeder, degene die blijmoedig voor anderen zorgt. Roland Verneuil is geïnteresseerd in het historisch erfgoed: hij kijkt niet alleen naar het uitzicht, maar ook naar de top van de Eiffeltoren zelf. Zijn broer kijkt dan weer zorgelijk naar zijn bouwwerf, hij wordt meteen gekarakteriseerd door zijn beroep, net als de vrouw van de bakker (en het meisje Khadija, die we daar nog niet zien).

Misschien is het belangrijkste personage wel de stad zelf. Iets later, op 5'38", wordt de stad ons ook werkelijk voorgesteld door iemand die een televisieprogramma maakt. De spreker staat ook hoog en heeft eerst de Eiffeltoren achter zich, later de Notre Dame.

Deze introductie van vier minuten suggereert meteen al een soort verbondenheid tussen de karakters. (Die wordt ook filmisch aangegeven door de personages elkaar te laten kruisen zonder dat ze elkaar zien en soms zonder dat wij het doorhebben: op 6'10" fietst Laetitia voorbij Roland Verneuil die aan de telefoon is.

2a **Pierre** bekijkt (noodgedwongen) de stad en zijn inwoners vanuit de hoogte, soms vanuit zijn raam, vaak van op zijn balkon. Op 11'58" vertelt hij zijn zus Élise dat uit het raam kijken zijn favoriete bezigheid is, en dan vooral kijken hoe de mensen leven (voorbeelden: 15'02" – de vuilnisbakken en de zwarte man die een kaart van de Notre Dame in de brievenbus doet. We kunnen ons hier zelfs even afvragen of de man werkelijk in de metro zit of dat we in Pierres fantasie terechtgekomen zijn; zijn blik is die van een vogel, of die van een hoger wezen dat alziend is. Alleen is hij volkomen machteloos om in te grijpen in de gang van zaken. Laetitia, het mooie meisje dat tegenover hem woont, ziet hem niet eens.

Bij het eerste beeld van Pierre op zijn balkon (7'58") is Pierre met telelens gefilmd, zijn uitzicht is wazig. Hij ziet zelf ook niets – hij kan alleen denken aan het slechte nieuws dat hij net van de dokter heeft gekregen. Meteen daarna (8'14") staat hij voor een ander raam en ziet wel scherp: de stad is zonovergoten, de camera gaat naar voor zodat het kader van het raam verdwijnt, ook Pierre verdwijnt, en alleen het panorama van de stad blijft over, als een troostend beeld: de stad leeft door, in de zon, er is altijd hoop.

Voorbeelden van Pierres blik: 31'10" en 33'56": Pierre observeert Laetitia.

1 05'34": Pierre staat buiten, in de sneeuw. Hij ontdekt dat hij geen koffie meer lust.

1 07'22": Pierre laat Élises kinderen naar Parijs kijken, en vertelt Jules dat de Kerstman over de Eiffeltoren zal komen. Even later staan hij en Élise samen buiten en kijken naar Laetitia. Zijn angst dat hij nooit meer seks zal hebben maakt dat Élise Laetitia opzoekt met een smoes.

(Als we hem toch in de stad zien, zoals wanneer hij net het slechte nieuws heeft gehoord van de dokter, wordt hij met een telelens gefilmd: hij is scherp, de stad niet, hij is geïsoleerd van het gebeuren rondom hem. (4'38") Het enige dat hij scherp ziet zijn de bladeren op de grond. De bakkersvrouw haalt hem terug.)

Die hoogte schept een letterlijke afstand tussen Pierre en de wereld, een afstand die er ook is door zijn ziekte, zoals hij later tegen zijn zus zal zeggen: mensen zijn bang van hem nu ze weten dat hij misschien gauw doodgaat (1 31'). Daarom is het

ook veelbetekenend dat Pierre in de taxi onderuit gaat liggen om naar boven te kijken. Op zijn moment van hoop verandert hij letterlijk zijn perspectief op de wereld (1 54'09" met de muziek van Satie die bij Pierre lijkt te horen).

2b **Élise** staat midden in de stad, zoals ze ook midden in het leven staat. We zien haar op straat (8'35" – ook weer met telelens gefilmd) als ze aangeklampt wordt door de clochard die later naar haar kantoor zal komen om hulp of met de kinderen (1 04'48") We zien haar verschillende keren op de markt (bijvoorbeeld 12'14" en 1 05'04"). Élise wordt geassocieerd met verzorgen, met hulp geven, met praktische zaken (vis kopen, fruit, haar broer helpen als die ziek is van een pilsje - 42'52"). Daarom is het ook zo vreemd dat de andere hulpverleners op haar werk zo tekeer gaan tegen haar als ze wat minder wil gaan werken voor een tijdje en haar egoïsme verwijten (21'23). Let er hier ook op dat Élise steeds alleen in beeld is, de anderen meestal per twee.
Élise kijkt alleen vanuit de hoogte naar de stad als ze bij haar broer is en dus probeert zijn standpunt over te nemen.

2c **Roland Verneuil** (de professor) is de man van de cultuur. We zien hem in en op historische monumenten (44'17", 50'58" in de catacomben, waar kort op elkaar gemonteerde beelden van de schedels en beenderen tijdens Verneuils praatje voor de televisie duidelijk maken dat hij zich niet meer kan concentreren nog voor hij het zegt), docerend aan de universiteit (23'13", ook het vriendje van Laetitia en het meisje zelf worden getoond), in de bibliotheek (25'25"), maar ook in cafés. Zijn vader wordt begraven op Père Lachaise (07'14" – het kerkhof wordt in het begin en aan het einde van de scène ook vanuit de hoogte getoond, het heeft dus wel degelijk belang dat we zien waar het is.) Hij wordt in verband gebracht met de muziek van Bach (zie ook vraag 3).

2d 28'58": Het eerste beeld van de **broer** na de begrafenis is op een dakterras, in het donker. Tegenover de broers is een nieuwbouwappartement met veel glas dat verlicht is. De broer staat voor het moderne, het nieuwe (hij krijgt ook een kind), terwijl zijn broer als historicus het oude, antieke wil bewaren.
1 18'50" lijken de twee visies van de broers zich te verzoenen: Roland komt op bezoek met een afbeelding van Parijs uit de 17de eeuw gezien vanaf de plek waar de broer nu woont. In ruil wil hij een paar foto's uit hun jeugd. Ook hier is een omkering. Hier is geen Bach meer te horen. De gezichten van de twee mannen worden door een waterig zonnetje beschenen, alsof ons duidelijk gemaakt wordt dat het hier om een begin gaat, dat nog niet alles meteen in orde is.

2e De **marktkramers** horen bij de hele vroege morgen, de markthallen en de markt zelf. Ook zij staan in het praktische leven, net als Élise. Op 16'45" staan ze bij elkaar, het is nog niet licht maar de stad is al wakker. We zien hen uiteraard ook op de markt, elkaar plagend, meelevend, of afkeurend (na het incident in het restaurant).

Mooi detail in de markthallen (1 35'48"): de drie jonge vrouwen dragen (imitatie?)bontjassen terwijl ze geïnteresseerd naar de karkassen kijken.

- 3 Het is opvallend dat **Pierre** Laetitia bijna altijd van achter glas ziet. Hij weet helemaal niets over haar, hij heeft nog nooit met haar gesproken. Hij ziet haar niet als een echt mens, maar als een soort invulling van zijn dromen – vandaar ook dat hij haar uitscheldt als ze toch een vriendje blijkt te hebben. Khadija ziet hij wel echt, hij praat met haar – er wordt gesuggereerd dat er tussen hen wel een relatie mogelijk zou kunnen zijn.

De onmogelijkheid van een relatie wordt nog sterker als er glas gebruikt wordt met een spiegeling erin. Op 40'29" besluit Pierre naar zijn vriendinnetje van het middelbaar te bellen. Wanneer hij haar zegt dat een dans met haar het gelukkigste moment van zijn leven was, zien we hem achter glas dat onduidelijk de kamer weerspiegelt. Zijn boodschap zal duidelijk helemaal anders overkomen dan hij bedoelt. Let ook op hoe in het begin van het fragmentje, wanneer Pierre naar de foto kijkt, licht op zijn gezicht weerkaatst, als een veruitwendiging van een gelukkige herinnering. Ook het geluid van een roezende klas is hoorbaar terwijl hij naar de foto kijkt.

Élise en de groenteman worden gewoonlijk niet door glas of spiegels gescheiden, behalve als hij staat te huilen na de dood van Caroline: dan zien we Élise in de autospiegel. Dat geeft aan dat het duidelijk niet het moment is om toenadering te zoeken, zelfs niet om hulp te bieden.

Het is opvallend hoe vaak er spiegelende oppervlakken in **Roland Verneuil's** buurt zijn, of hoe vaak hij door glas gescheiden is van de mensen met wie hij contact zoekt – vooral Laetitia. Die beelden wijzen erop dat hij het meisje niet echt ziet – hij is verliefd op een projectie, op een beeld dat hijzelf gecreëerd heeft.

Bijvoorbeeld 29'48", waar Roland zijn broer over de eerste sms vertelt: in de flashback zit Laetitia in een café, we zien haar door het glas heen. Roland loopt langs, buiten. Ook 49'28" en 1 01'40". (In dat laatste fragment verdwijnt het glas omdat Laetitia ontdekt dat Verneuil de stalker is.) Daarom is de relatie ook afgelopen als zij hem dwingt naar "haar leven" te kijken, zoals ze zelf zegt. Ook dat doet hij door het spiegelende glas van het café – heel mooi is het beeld (long shot) waar hij wegloopt, nog even aarzelt, we het meisje door de ramen in zijn richting zien lopen – ze kijken door het raam even naar elkaar, maar dan gaat ze toch zitten - 51 31'50"). Laetitia die haar vriend kust net voor Verneuil haar daar belt is van veel dichterbij gefilmd dan Verneuil's positie. Dat wijst op de enorme emotionele impact van dat beeld op Verneuil.

- 1 26'06": Verneuil staat op de Eiffeltoren voor zijn programma en kijkt door een telescoop naar de toren waarop de groenteman de as van Caroline verstrooit. Dan draait hij de telescoop en zien wij wat hij niet kan zien: Laetitia en haar vriend voor de Sacré-Coeur. Ze negeert Verneuil's telefoon. Mooi beeld: zij klapt geërgerd haar gsm dicht. Het volgende beeld toont Verneuil heel onscherp (omdat hij totaal niet begrijpt wat er aan de hand is) terwijl de Sacré Coeur ver achter hem in focus is (daar is Laetitia, ze heeft beslist dat ze Verneuil zal laten vallen).

Bij Roland Verneuil en zijn **broer** vinden we een zelfde soort contrast terug als bij Pierre en Élise. Waar bij de professor de afstand t.o.v. de stad primeert, net als bij Pierre (zij het om andere redenen) staat zijn broer voor de praktische kant van het leven. Hij is in paniek omdat zijn vrouw zwanger is (zijn prachtige 3D-droom is daar het bewijs van - 49'42", hij zegt dat de kinderen niet in zijn ontwerp stonden,

en later schoppen de droomkinderen zijn maquettes stuk, alsof hij bang is dat ze het leven dat hij heeft opgebouwd zullen vernielen) maar als zijn kind geboren wordt, is alle angst verdwenen. Ook bij de broer wordt na de geboorte van de baby door spiegelend glas gefilmd.

De relatie tussen Roland en zijn broer wordt ook door de muziek duidelijk gemaakt: de muziek van Bach die we horen op 56'16" wanneer de broer aan Roland zijn bouwproject laat zien. Roland luistert immers niet, net zoals hij niet naar de presentatie van de student luisterde (23'13", toen hoorden we die Bach voor het eerst en was de muziek ook een aanwijzing dat Verneuil niets hoorde maar alleen maar Laetitia zag). Binnen heeft de broer een 3D-presentatie met daarop (ironie!) een mechanisch uitgevoerd stukje Bach. De Bach hoort bij Roland Verneuil, de omgeving en de 3D-presentatie bij zijn broer. (Voor de verzoening tussen de broers: zie 2d.)

Ook bij de marktkramers vinden we vergelijkbare beelden als voor Pierre en Roland. Op 18'29", wordt visueel uitgedrukt dat Caroline en haar ex niet meer bij elkaar kunnen komen: als de ex-man haar uitkaffert, zien we hem gevat in het raam van zijn auto. Er staat visueel een barrière tussen hen.

- 1 17'30": Caroline staat bij een geldautomaat en de man van de viskraam komt naar haar toe. We zien hem in een vuile spiegel, weer een teken dat een relatie niet echt een mogelijkheid is, omdat ze elkaar niet zien zoals ze zijn. De kus voor ze samen op de motorfiets stappen zien we ook alleen in de spiegel.

Net als Élise staan ze in de stad en in het leven, zij het dat het voor hen moeilijker is om iets aan dat leven te veranderen: Caroline, de ex van de nieuwe vriend van Élise, komt om het leven als ze met een collega naar bed geweest is en net op het moment dat ze een heel andere baan heeft gevonden.

- 1 22'44": als Caroline verongelukt, is er eerst stilte, met beelden van voorwerpen en even later mensen. De camera staat steeds hoger. Hij rust bij twee ramen naast elkaar waar we niets door zien, alleen weerspiegeling van licht – het suggereert haar huis, of haar relatie met haar ex – na een paar seconden ook een lagere school, Parijs, Pierre op zijn balkon. Het lijkt of haar ziel afscheid wil nemen van de wereld.

4 Beeldrijm

18'55": we gaan van de markt in Parijs naar de markt in Kameroen.

40'04": Het filmpje van Pierre eindigt met zijn gezicht in het donker, we komen terug bij zijn sombere gezicht in het nu.

De scène die begint op 50'51" met Verneuil die een praatje moet houden in de catacomben eindigt ermee dat hij water drinkt. Het volgende beeld is van Benoît in een wagen met schapen en kippen die water drinkt uit een grote container.

Contrast

Na het fragment waar Verneuil het over Baudelaire heeft, en eindigt met het vers "Luxe, calme et volupté" zien we een open wagen met armoedige mensen erop, ook Benoît die in zijn ogen wrijft. Het is niet duidelijk of hij huilt of dat er stof in zijn ogen zit. De wagen rijdt door een dor en desolaat landschap. De twee scènes horen samen: de muziek die begonnen is bij de opnames van Verneuil over Baudelaire loopt door tot de scène met de vrachtwagen stopt.

Associatie

Op 18'39" wil de man van de groentekraam Élise avocado's verkopen – van Kameroen. Het volgende beeld is van Benoît die vertrekt uit Kameroen om naar Parijs te gaan.

47'30": Pierre komt buiten bij de dokter, die nog tegen hem praat. Khadija komt voorbij met een man, ze hebben zich van verdieping vergist. Pierre spreekt haar aan: hij gaat naar de bakkerij waar ze werkt. Het volgende beeld is van de bakkersvrouw. (Kijk hoe de bakkersvrouw steeds in helder licht gefilmd is. Voor haar is de wereld ook heel helder: ze hangt aan elkaar van vooroordelen, van nuancering is er bij haar geen sprake.)

1 20'30": Roland heeft zich net met zijn broer verzoend en zegt dat hij verliefd is en zich vijftien voelt. In de volgende scène zien we hem zijn dwaze dans uitvoeren voor Laetitia.